

Theo Jellema

werd geboren in 1955. Hij studeerde orgel aan het conservatorium te Groningen in de orgelklas van Wim van Beek en behaalde zijn solodiploma met onderscheiding in 1978. Naast zijn werkzaamheden als organist van de Grote of Jacobijnerkerk te Leeuwarden en als docent hoofdvak orgel aan het Prins Claus Conservatorium te Groningen en het conservatorium te Zwolle / Arnhem heeft hij een uitgebreide concertpraktijk die hem voerde naar een groot aantal Europese landen en naar Japan.

Verschillende 'integrales' trokken de aandacht: in 1990 speelde hij alle orgelwerken van César Franck (Martinikerk Franeker), in 1999 het complete orgeloeuvre van Olivier Messiaen (Grote Kerk Leeuwarden, Martinikerk en Sint Martinuskerk Sneek) en in 2000 volgde een Bach-integrale (Grote Kerk Leeuwarden). In de zomer van 2003 wijdde hij zich aan Vierne's Pièces de Fantaisie (Martinikerk Franeker).

Theo Jellema is regelmatig jurylid bij orgelconcoursen in binnen- en buitenland. Hij maakte cd-opnamen van belangrijke historische orgels en leidt, soms alleen, soms samen met Jan Jongepier, orgelreizen. Voor de Commissie Orgelzaken van de Protestantse Kerk in Nederland is hij werkzaam als orgeladviseur.

Voor zijn verdiensten voor de Franse orgelcultuur werd hem de zilveren medaille "Arts-Sciences-Lettres" toegekend.

Eerstvolgende concert:

**zondag 9 oktober:
20.15 uur**

**Hayo Boerema
organist Grote of St. Laurenskerk Rotterdam**

De concerten worden financieel mogelijk gemaakt door:

Dhr. S.. Aarns - Dhr. T. van den Aker - Dhr. en Mevr. A. Bertram - Blanca Beheer B.V. - Dhr. en Mevr. H. Boddendijk - Brabants Centrum - Dhr. F. Castricum - Dhr. C. Doevendans - Nel en Tommy van Doorn - Dhr. en Mevr. E. van Gelder - Gemeente Boxtel - Dhr J. van Hezik - Dhr. C. Hooy - Mevr. L. Ietswaard - Marimba Bloemsierkunst - Protestantse Gemeente Boxtel - Snijders & Toemen, Advokaten - Verrijzenisparochie Boxtel - en alle donateurs

STICHTING KERKCONCERTEN BOXTEL

Orgelconcert

door

Theo Jellema

zondag 11 september 2011

aanvang 20.15 uur

St.Petruskerk Boxtel

Programma

1. Toccata und Fuge in F-dur BWV 540

J.S. Bach
(1685-1750)

Bach componeerde dit monumentale werk in de tijd dat hij als kamermusicus en hoforganist werkzaam was te Weimar (1708-1717).

De toccata vangt aan met een lange tweestemmige canon boven een orgelpunt F in het pedaal, gevolgd door een virtuoze pedaalsolo, gebaseerd op het canonmotief. Deze episode wordt herhaald, nu echter met C als orgelpunt. Het verdere verloop wordt gekenmerkt door briljante akkoordwerkingen en fraaie dialogen tussen pedaal en manueel. Tot driemaal toe komt het canonmotief in aanverwante toonsoorten terug, waarbij ook het pedaal betrokken wordt. Aan het slot treedt het orgelpunt in het pedaal opnieuw tevoorschijn, waardoor de hechte constructie van dit feestelijke werk nog eens geaccentueerd wordt.

De fuga heeft allerlei kenmerken van de oude stijl (stile antico). Het is een dubbelfuga met een streng contrapuntische uitwerking. Eerst wordt een statig, vocaalgetint thema in lange noten op boeiende wijze uitgewerkt. Het thema begint met een spannende dalende chromatische lijn, gevolgd door een ruimte gevende stijgende sext, die met zijn syncopische nadruk naar een ontspannende slotformule toewerkt. Vervolgens vraagt een tweede thema de aandacht, dat door zijn veerkrachtige sprongen en levendige ritmiek voor een nieuwe bewegingsimpuls zorgt. Door spannende uitwijkingen naar mineurtoonsoorten (de retorische confutatio) gaat ook de nieuwe stijl (stile nuovo) een steeds grotere rol spelen. Daarna combineert Bach de twee thema's op geniale wijze. Het geheel stuwt naar een grote retorische climax, waarbij de themacombinaties onmiddellijk op elkaar aansluiten, met aan het slot drie triomfantelijke majeur-inzetten, eerst een in de subdominant B-dur, daarna twee in de tonica F-dur. De laatste inzet geeft de alles overkoepende formule: het eerste thema in de bas en tegelijkertijd het tweede in de sopraan.

2. Twee bewerkingen over

“Liebster Jesu, wir sind hier” (BWV 730 en 731) J.S. Bach

In deze twee expressieve en liefvallige bewerkingen ligt de melodie in de bovenstem. In BWV 730 is zij in lange noten opgenomen in een rustige, licht versierde, maar vol klinkende vijfstemmige koraalzetting. De kleine dissonanten in de harmonie hebben niet zozeer het karakter van smart, maar veeleer van een lichte tinteling en verrukking. In het tweede gedeelte van dit werk, waar in de tekst de wens wordt uitgesproken “dass die Hertzen von der Erden gantz zu dir gezogen werden”, ontstaat er even wat meer beweging, zowel in de cantus firmus (versieringen en onspelingen) als in de tegenstemmen (doorgaande zestienden en achtsten).

In BWV 731 verschijnt de melodie uitkomend en is rijk gecoloreerd, terwijl de tegenstemmen zorgen voor een eenvoudige, licht-contrapuntische ondergrond. Op

de woorden “gezogen werden” springt de cantus firmus plotseling naar de hoge g, als symbool van de aantrekkingskracht van God in de hemel.

Beide stukken ademen een warme, gevoelige atmosfeer en geven treffend uiting aan het tekstdedeelte “lencke Sinnen und Begier auf die süßen Himmels-Lehren”.

3. Triosonate V in C-dur BWV 529 **allegro – largo – allegro**

J.S. Bach

In de jaren 1722-1725 schreef Bach zes triosonates als oefenstukken voor zijn zoon Wilhelm Friedemann. Deze werken zijn te vergelijken met een sonate voor twee melodie-instrumenten en basso continuo. Ze stellen de hoogste eisen aan de onafhankelijkheid van handen en voeten. Het melodisch materiaal is van een ontroerende schoonheid en de compositorische uitwerking laat een dermate hoog niveau horen, dat men geenszins het gevoel krijgt met een “etude” te doen te hebben.

4. Fantaisie opus 73 **(à la mémoire de César Franck)**

A.S. Rousseau
(1853-1904)

Alexandre-Samuel Rousseau was koordirigent in de St.Clotilde in Parijs toen Franck er organist was. De Fantaisie à la mémoire de César Franck kenmerkt zich door een veelheid aan Franckiaanse melodische en harmonische formules. Vooral Franck's Fantasie in A moet door Rousseau goed beluisterd zijn.

5. Fantaisie-Choral in Festo Pentecostes **(uit “l'Orgue Mystique”)**

Ch.Tournemire
(1870-1939)

Charles Tournemire was een leerling van César Franck aan het Conservatorium te Parijs. In 1898 volgde hij zijn leermeester op als organist van St. Clotilde. Hij componeerde voor orgel “L'orgue Mystique”, een serie van 51 afleveringen, verdeeld in een Kerst-, Paas- en Pinksterkring en bestemd om de organist elke zondag een zeker aantal prae-, inter- en postludia te verschaffen, die de Gregoriaanse zang voorbereiden of overdenken en de muzikale leegte tijdens de dienst opheffen.

Kenmerkend voor de muziek van Tournemire is o.a. het improvisatorisch karakter, de vrije ritmiek, de grote harmonische rijkdom en de diepe mystieke belevingszin met een onuitputtelijke rijkdom aan stemmingen en kleuren.

Het geprogrammeerde werk is het laatste deel van vijf stukken voor de pinksterdienst. Het is zeker één der meest geïnspireerde delen uit de hele cyclus. De melodieën van Veni Creator en Te Deum worden geciteerd. Het verstilde slot zou wel eens het voorbeeld geweest kunnen zijn voor het slot van het Requiem van Duruflé.

